

Tutunska banka AD Skopje

06.06.2002

Pred da zapo~nam bi sakal da se zabl agodaram na organi zatorot na ovaa konf erencija, Ambasadata na SAD i gospodi not Ambasador Lorens Batler i sponzorot na konf erencijata Exim Banka g-|a M. Kosti }. Moram da pri znaam deka mnogu mi se dopadna i meto na ovaa konf erencija Economic Renaisanse Conference. Misl am deka si te go del at moeto misl ewe deka kone~no bi trebal o da zapo~ne ovaa renesansa na makedonskata ekonomija, izleguvawe od recesijata vo koja podol go vreme se nao|ame.

Makedonija ja ima{ e taa sre}a od po~etokot na dobi vaweto na nezavi snost vo konti nui tet da bide izlo` ena na eksterni i interni { okovi, dramati ~no raspa|awe na Jugosl avija, vojni vo Hrvatska, BiH, embargo od Grcija, sankci i protiv Jugosl avija, kosovskata kriza so mnogu begal ci i najposle voena kriza vo Makedonija so si te i impl i kaci i { to vakvi te si tuaci i ja i maat na ekonomijata.

Ako bideme i samokriti~ni }e ka`eme deka i ne se ima{ e hrabrost za poradi kal no i pobrzo da se vleze vo reformi, nesre}no odbran model na privatizacija (t.n. akcij onersko samoupravuvawe) prosl edeno so si te mo` ni zl oupotrebi i uni{ tuvawe na f i rmi te. Na toa mo` e da se dodade i neef i kasen i predimenzioni ran bankarski si stem (22 banki na ekonomija od 2 mil iona ` i tel i) so pojavi na p rami dal ni { tedi lni ci i kolaps na Almako Banka.

Republika Makedonija 2001 godina ja zapo~na dosta ambi ci ozno so proekci i koi bea realni i se temel ea na ostvaruvawata od 2000 godina i prvi te meseci od 2001 godina. Stranski te i nvestitori se po~esto ja

Tutunska Banka e edna od tri te pogol emi banki so udel vo bankarski ot pazar koj e od 8-12% (vo zavisnost od koj segment). Banka koja bele` i konstanten stabilen porast, visoka profitabilnost, orientirano sprema klientite, so ambiciji da vo naredni te godini ima najmal ku 15% od pazarot { to bi go ostvarila so pogolem porast na Retail Banking i SME proekti.

Kako ~lenka na grupacijata **Nova Qubqanska Banka**, Tutunska banka AD ima brz, lesen i efikasen pristap do izvori te za finansi rawe { to gi nudat komercijalni te banki - ~lenki na grupacijata, i na toj na~in se obezbeduvaat povolni kreditni lini i, naj~esto nameneti za finansi rawe pri prema na izvozni aran`mani na tutun, vi no i drugi profitabilni zdelki .

I sto taka, Bankata e aktivno vkl u~ena vo **servisi rawe na golem broj stranski kreditni lini i nameneti za finansi rawe na razvojni proekti** so koi se obezbeduva f i nansi ska poddr{ ka na mikro, mal i i sredni pretprijatija, pod mnogu povolni uslovi koi zna~at:

- niski kamatni stupki
- dolgi rokovi na otplata
- mo`nost za koristewe na grejs period vo koj se dava mo`nost biznisot da se razvие i da se sposobi da generira dovolno priходи за otplata na kreditot

Preku ovi e kreditni lini i, pretpriema~ite imaat odl i~na mo`nost da investiraat vo prof i ruvawe i modernizirawe na postojni te biznisi, ili pak da zapo~nat novi profitablini biznisi. Zavisno od kriteriumite na kreditnata linija i potrebiti utvrdeni vo razvojni ot projekt, so kreditot mo`e da se finansi raat vlo`uvawa vo:

- oprema
- grade`ni raboti
- mehani zacija, osnovno stado, nasadi

PREGLED NA RASPOLO@I VI KREDI TNI PRODUKTI

1. Kredi tna linija na Svetska banka

- maksi malen i znos na kredi tot:	1.125.000 EUR
- kamatna stapka promenl i va:	9,5-10% sega
- rok na otplata:	do 10 god. so 3 god. grejs

Vkupno plasi rani sredstva do 31.05.2002: **EUR 8150.000**

2. Kredi ten programma NEPA, finansi ran so sredstva od PHARE

- maksi malen i znos na kredi tot:	30.000 EUR
- kamatna stapka promenl i va:	14,7% sega
- rok na otplata:	do 5 god. so 6 mes. grejs

Vkupno plasi rani sredstva do 31.05.2002: **EUR 2.966.000**

3. Kredi tna linija preku MBPR za finansi rawe investicioni proekti i izvozni aran`mani

- maksi malen i znos na kredi tot:	400.000 EUR
- kamatna stapka fiksna:	11%
- rok na otplata:	do 5 god. so 1 god. grejs
(za izvozni aran` . 15 mes.)

Vkupno plasi rani sredstva do 31.05.2002: **EUR 4.634.000**

**5. Kredi tna l i n i j a f i n a n s i r a n a s o s redstva od
Fondot za me|unarodna sorabotka i razvoj
na R. Ki na Tajvan**

- maksi mal en i znos na kredi tot: 400.000 US\$
- kamatna stapka promenl i va: 4,5-5,0% sega
- rok na otpl ata: do 7 god. so 2 god. grejs

Vkupno pl asi rani sredstva do 31.05.2002: **USD 2.650.000**

6. Kredi tna l i n i j a od KfW Germanija

- maksi mal en i znos na kredi tot: 400.000 EUR
- kamatna stapka promenl i va: 11% sega
- rok na otpl ata: do 5 god. so 1 god. grejs

Vkupno pl asi rani sredstva do 31.05.2002: **EUR 650.000**

7. I tal ijanska stokova kredi tna l i n i j a

- maksi mal en i znos na kredi tot: 400.000 EUR
- kamatna stapka f i ksna: 8%
- rok na otpl ata: do 5 god. so 1 god. grejs

Vkupno pl asi rani sredstva do 31.05.2002: **EUR 474.000**

**Vkupno pl asi rani sredstva od kredi tni te l i n i i za mali i sredni pretprijatija, zakl u~no so 31.05.2002 godi na:
22,8 milioni EUR**

Bankata e vklu~ena i vo real i zi rawe na **DEG kreditnata linija nameneta za povratnici od Germanija**, kade maksimalni iznos na kredit mo`e da bi de do 150.000 EUR, a kamatnata stapka e 8% godi{ no. Vo postapka e real i zi rawe na prvi te kredi ti od ovaa lini ja.

Od stranski te komercijalni banki, ~lenki na grupacijata NLB, Tutunska banka koristi sredstva koi gi plasi ra kaj krajni te korsi ci so rok na otplata od 1-5 godini i kamatna stapka od 3,5-12,0%. Vo momentot od ovi e izvori, Bankata ima plasi rano kredi ti vo ukupen iznos od **16,7 milioni EUR**. Vo najgolem del, ovi e sredstva se plasi rani kako namenski kredi ti za otkup na tutun i izvoz na vi no.

Kredi ti te koi Bankata gi plasira od **sopstveni ot finansijski potencijal**, se so rok na otplata do 1 godina za kratkoro~ni te kredi ti i revolving kredi tite za tekovna likvidnost i do 5 godini za kredi ti te nameneti za finansi rawe na razvojni proekti, kupuvawe deloven prostor ili trajni obrtni sredstva. Kamatnata stapka, zavisno od bonitetot na klijentot, namenata i rokot na otplata, se dvi`i od 12-20% na godi{ no ni vo. Vo tekot na ovoj mesec Bankata }e gi namali kamatni te stапки за 2-3 procentni poeni.

Vo delot na **krediti raweto na fizi~ki lica**, Bankata nudi pove}e kreditni produkti. Kratkoro~ni te i dolgoro~ni **potro{ uva~ki kredi ti** (pari~ni i namenski za kupuvawe trgovska stoka), se so rok na otplata od 1 do 5 godini i kamatna stapka od 18-27%, zavisno od ro~nosta. Bankata odobruva **hi poteckarni kredi ti** so rok na otplata do 5 godini i godi{ na kamata od 18%, odnosno 13%, ako kreditot e obezbeden so 1/3 devizen depozit. **Stanbenite kredi ti i kredi tite za kupuvawe deloven prostor** se odobruvaat so rok na otplata do 15 godini i godi{ na kamata od 15%, odnosno 11%, ako kreditot e obezbeden so 1/3 devizen depozit.

obvrzni ci po osnov na staroto devizno { tedewe za koi Bankata presmetuva kamata od 13% na godi { no ni vo. Nov produkt pretstavuva i **direktnoto krediti rawe na investitorite vo oblasta na stanbenata i zgradba, pri { to kamatnata stapka iznesuva 13% na godi { no ni vo, a rokot na otplata mo` e da bi de do 2 godi ni.**

Bankata vr{ i izbor na klienti pogodni za finansirawe spored:

- * Boni tetot vo raboteweto vo posledni te nekolku godi ni
- * Stepenot na li kvi dnost i sposobnost za servisi rawe na dolgot - proekcija na pari ~ni ot tek
- * Karakter i menaxerski sposobnosti za vodewe na bizni sot
- * Prethodno i skustvo vo bizni sot
- * Kvalitet na obezbeduvaweto (hi poteka, zalogi i dr.)

[to go ote` nuva pristapot na klientite do izvorite na finansirawe:

- * Nedovolno jasno definirana pazarna strategija
- * Nedovolno i skustvo i slabosti vo rakovodeweto na bizni sot
- * Niska poddr{ka na bizni sot so sopstveni izvori i golema zavisnost od pozajmeni sredstva
- * Otsustvo na dologorona vizija za razvojot
- * Nerealno evidenti rawe na rezultati te od raboteweto

Pri definirane na pazarnata strategija, ne retko kaj klientite

Pristapot na klientite do izvorite na finansi rawe go ote` nuva i slabata mo`nost da go poddr`at bizni sot so dovol no sopstven kapi tal. I skustvoto na Bankata poka` uva deka gol emata zavi snost od pozajmeni sredstva go zagu{ uva bi zni sot koj ne uspeva da za` i vee i da se osposobi za generi rawe na dovol no pri hodi za regul arna otplata na kredi tot.

Ocenuvaweto na rizi kot za kredi ti rawe kaj golem broj klienti e ote` nato i zaradi nereal noto evidenti rawe na rezul tati te od ni vnoto raboteweto, kako i nereal ni te proekci i vo biznis planot i otsustvoto na dolgoro~na vi zija za i dni ot razvoj.

Vo delot na zakonskata regulativa, posebno treba da se i stakne deka so izmenite vo **Zakonot za dogovorna hipoteka, za zalog za izvr{ na postapka i parni ~na postapka**, zna~i telno e podobrena za{ titata na bankite kako doveri tel i vo odnos na naplatata na nivni te lo{ i plasmani preku real i zi rawe na hi poteki te i zalozite. So uprostuvawe na proceduri te, drasti~no e skrateno vremeto na real i zi rawe na kolateralata i naplata na pobaruuvawata, {to gi ohrabruva bankite vo davaweto na pogolema kreditna poddr{ka na klientite pod popovolni kamatni uslovi i podolgi rokovi na otplata. So novi ot **Zakon za menica i Zakon za ~ek**, i ako vo praksa toa seu{ te ne e potvrdeno, i sto taka se o~ekuva pogolema za{ titata na bankite.

Kako da se olesni pristapot na klientite do izvorite na finansi rawe:

- * Krei rawe na stabilen makroekonomski ambient
- * Zaokru`uvawe na zakonskata regulativa i sozdavawe uslovi za nejzi na pri mena vo praksa
- * Promovi rawe na me|usebna sorabotka i sozdavawe uslovi za odr`uvawe na fer konkurencija me|u stopanstveni ci te
- * Formi rawe baza na informaci i za mo`nosti te za investi rawe
- * Iaknewe na ulosata na regionalni te centri i razvojni te aencii

